

ПАРЛАМЕНТАРНА КОНТРОЛА
ВЛАДЕ

НА ПРИМЕРУ ДЕЛОВАЊА САВЕЗНЕ
СКУПШТИНЕ

Извештај №4

Центар за либерално-демократске студије
Београд – Смедеревска Паланка
фeбруар 2002.

ПАРЛАМЕНТАРНА КОНТРОЛА ВЛАДЕ
НА ПРИМЕРУ ДЕЛОВАЊА САВЕЗНЕ СКУПШТИНЕ

Уредник:

проф. др Драгор Хибер

Издавач:

Центар за либерално-демократске студије, Београд – Смедеревска Паланка

За издавача:

др Зоран Ваџић

Ликовно-графички уредник:

Зоран М. Благојевић

Штампа:

„Графокомерц“, Београд

Тираж:

500 примерака

Београд, 2002.

*ЦЛДС се захваљује
Комисији Европске уније на подршци овом пројекту*

Тим који реализује пројекат

Руководилац пројекта

Др Зоран Ваџић, председник Центра за либерално-демократске студије

Аутори извештаја

Др Слободан Самарџић, директор политичких студија у Центру за либерално-демократске студије

Др Зорица Радовић, виши научни сарадник у Институту за европске студије

Танасије Маринковић, асистент Правног факултета

Секретар пројекта

Танасије Маринковић, асистент Правног факултета

Сарадник на пројекту

Жарко Петровић, координатор мреже правне помоћи

Југословенског комитета правника за људска права

Садржај

<i>Увод</i>	7
I Поштовање пословника	9
II Државни празник	17
III Закон о сарадњи са Хашким трибуналом	19
IV Скидање имунитета савезних посланика	21
<i>Додајак</i>	29

У последњем извештају за ову годину биће анализиран рад Савезне скупштинине у новембру и децембру. У том периоду Веће обрађана наставило је своју прећу седницу Другог редовног заседања и на три сасианка (22. новембра, 20. децембра и 26. децембра) донело већи број закона и одлука.

Велики број законских предлога и крајки рокови за њихово доношење (крај године) диктирали су убрзани рад и посипуке Већа. Ситога је највећи број законских пројеката или предлога за измену и дојуну закона (укупно 18 предлога) ишао по хином посипуку. То је било главно обележје рада Већа у овом периоду. И овог пућа, као и у прећходном двомесечном периоду¹ пословнички основ ових посипука био је проблематичан, на шта су посебно указивали посланици опозиције. Не само да је Веће у овом ионако крајком периоду имало премали број сасианка за овако велики број законских предлога (свећа три сасианка), него је и дискусија око оправданости примене хиного посипука често била опширна, иако да је ефективно време за расправу о самим законским предлозима било неоправдано крајко.

Како је Веће ујало у временску сипуицу, његов председник је био принућен да предложи скраћење дискусије на 10 минућа за председнике посланичких група и на 5 минућа за посланике, ипо пословник допушта (чл. 92, сип. 4). За неке законске предлоге, као онај о савезном бућету, ио се испоставило као солонско решење будући да је расправа о том закону објективно изискивала више времена за озбиљан прећрес. Уиполико је одлука Већа о скраћењу времена за дискусију изазвала оправдано незадовољство посланика опозиције. Предлог једног посланика из редова опозиције (В. Шешеља) да би умесипо пословнички сумњиве примене хиного посипука за иако велики број случајева оправданије било сазвати ванредну седницу Већа није био прихваћен.

¹ В. Извештај N° 3

У закључку се може рећи да је обзиром на обиман дневни ред који је Веће требало да реализује до краја године председник Већа био дужан да организује далеко већи број седница у оквиру Другог редовног заседања и шиме у доброј мери предугреди временску ситиску у којој се Веће нашло при крају ове године свог рада.

I Пошћовање йословника

Случајеви који су анализирани односе се на питања могућности оснивања скупштинских одбора, питање утврђивања дневног реда, питање имунитета посланика, питање хитног поступка и питање рада скупштинских комисија.

а) Оснивање Одбора Већа грађана Скупшћине СРЈ за Евройску инћеграцију – йо хићном йосћуућу

На почетку наставка треће седнице другог редовног заседања Већа грађана, председник Већа је предложио да се у дневни ред, по хитном поступку, уврсти тачка: оснивање Одбора Већа грађана за европску интеграцију. Посланик опозиције (В. Шешел) оспоравао је могућност оснивања оваквог одбора са следећом аргументацијом: одбор са оваквом надлежношћу може бити само стални одбор јер интеграција СРЈ у европске институције не може бити временски ограничена; Пословник Већа грађана таксативно набраја који су стални одбори а одбор са оваквим називом не постоји; Пословник предвиђа могућност оснивања привремених одбора, међутим њихово трајање је временски ограничено, што им сам назив говори; увек су везани за конкретна питања а тиме и временски ограничени; значи оснивање одбора за европске интеграције, по Пословнику, може значити само да је основан привремни одбор што не одговара разлозима и потребама оснивања таквог одбора; разлози оснивања таквог одбора налажу формирање сталног одбора што изискује промену Пословника Већа грађана. Овај посланик је сугерисао да се у оквиру Одбора за спољнополитичке односе, као сталног одбора Већа грађана обављају они послови који се тичу питања европске интеграције СРЈ.

Аргументи опозиционог посланика нису прихваћени и већина је одлучила да ову тачку, по хитном поступку, уврсти у дневни ред а затим је и усвојена одлука о оснивању Одбора Већа грађана Скупшћине СРЈ за европске интеграције.

При томе није уопште јасно да ли је овај одбор формиран као привремен одбор, што је једино могуће по Пословнику или је формиран као стални одбор, што представља кршење Пословника, али што суштински једино одговара одбору са оваквим делокругом рада. Осим што се водила краћа расправа о потреби оснивања оваквог одбора, већина која је прихватила такву одлуку очито није сматрала за потребно да се позабави овим, ипак важним, процедуралним питањем.

Формирање, овако важног одбора, на овај начин, уноси неизвесност у погледу његовог трајања па самим тим и опстанка, јер одбор није установљен Пословником, већ одлуком парламентарне већине што је променљива категорија.

б) Информација Комисије за слободе, њрава и дужности човека и грађанина и издвојено мишљење члана Комисије

Ова Комисија је поводом одлука републичке и савезне владе о изласку на изборе за скупштину Косова и Метохије сачинила информацију у којој је констатовано да су права Срба, Црногораца и другог неалбанског становништва угрожена на овој територији али да је то стање независно од одлука обе владе да Срби изађу на изборе. Приликом подношења захтева Већу да се информација о ставовима ове Комисије уврсти у дневни ред Већа, члан ове Комисије (Ж. Игић), обавестио је и Веће да је издвојио своје мишљење најављујући да ће Одбору за правосуђе предложити да са аспекта уставности размотри питање одржавања избора на Косову и Метохији. Овај посланик је протествовао и зато што тај материјал, мада благовремено достављен и председнику Већа и Влади није уврштен у дневни ред седнице. Председник Већа није ни ставио на гласање овај предлог посланика, а о садржају информације посланици су се могли упознати само на основу образлагања овог посланика приликом покушаја да ово питање уврсти у дневни ред седнице.

Са становишта поштовања пословничке процедуре поставила су се два питања:

1. зашто се тај извештај није нашао на дневном реду седнице Већа грађана односно да ли уопште постоји јасна обавеза Већа да ставове, мишљења и предлоге својих радних тела обавезно уврсти у дневни ред седнице

2. да ли је у ситуацији када један члан било које комисије (или одбора) издвоји своје мишљење, о његовом мишљењу Веће дужно да расправља и заузме став исто као и о информацији односно ставу који је донет

као став комисије. Другим речима, какав је „статус“ издвојеног мишљења члана комисије? Да ли тај посланик има само право да образложи своје мишљење пре отварања претреса (како је према пословничком решењу) или има права да тражи да се о његовом издвојеном мишљењу Веће изјашњава?

Пословник ни на једно од ових питање не садржи одговор и било би добро када би се размислило о решењу по коме би ставови, мишљења и предлози комисија *ex officio* били стављани на дневни ред седнице, пошто се ради о радним телима скупштине, а не изгласавањем од стране парламентарне већине. Било би такође, добро, да се размисли и о решењу по коме би издвојено мишљење члана комисије имало статус амандманског предлога.

в) Услови стављање имунијетета посланику у случају када се посланик на имунијетет не позива

Питање укидања имунитета односно успостављања имунитета посланика у посматраном периоду показало се као једно од најконтроверзнијих питања. Не само да није успостављена уједначена пракса примене уставног и пословничких решења већ се све више показује да сама решења нису добра, а пре свега да нису прецизна.

Случај који је можда, до сада, унео највише конфузије у институт посланичког имунитета је случај посланице Б. Морине.

Чињенице су следеће:

1. Посланица против које је покренут кривични поступак није се позвала на имунитет и како се види из стенографских белешки, уредно се одазива на позиве органа надлежних у овом случају;

2. Пред посланицима се нашао извештај мандатско-имуниететског одбора од кога је надлежни суд тражио да ли ће скупштина успоставити имунитет посланику који се на њега не позива;

3. Према Уставу СРЈ (чл. 87. ст. 5) и Пословнику овог Већа (чл. 26) у случају да се посланик не позива на имунитет Веће може да успостави имунитет том посланику на предлог Одбора за мандатно-имуниететска питања.

4. Сам Одбор о захтеву који је упутио суд није донео јасну одлуку јер су гласови били подељени (три према три).

5. Према Пословнику Већа грађана (чл. 25. ст. 2) надлежни орган се обраћа Већу у случају када се посланик позива на имунитет, ради скидања имунитета а не у случају када се посланик не позива на имунитет.

То су фактичке и правне чињенице овог случаја. Оно што је изазвало забуну и око чега су се посланици највише расправљали је следеће:

1. Да ли је посланик који се није позвао на имунитет самим тим чином остао без имунитета или је имунитет остао а посланик се својом изјавом само обавезао да се њиме неће користити;

2. Када Веће, у таквој ситуацији одлучује о успостављању имунитета према чл. 26. Пословника оно то чини „на предлог Одбора за мандатно-имунитетска питања”. Међутим такав предлог Одбора у овом случају није постојао. Чланови Одбора су се поделили и гласали три према три;

3. Различито је тумачено шта значи ова одлука Одбора. Да ли оваква одлука Одбора значи да је Одбор одбио да предложи Већу да се успостави имунитет посланику у ком случају је Веће могло да гласа само о овом ставу Одбора, да га одбаци, и евентуално донесе супротан став или је Веће могло да се изјашњава непосредно о захтеву суда што, како произилази из стенографских белешки, изгледа да је учинило;

4. Ако одрицање посланика од права позивања на имунитет не значи да је посланик остао без имунитета (што је такође био став изнет током дискусије: „овде се имунитет никоме не скида, ... само суд, јер је то уставна и законска обавеза, тражи од Скупштине изјашњење да ли постоји државни разлог за успостављање имунитета” – председник Одбора за мандатно имунитетска питања) поставља се питање шта је Веће требало да одлучи – да успостави постојећи имунитет, што је апсурд.

5. Када Веће донесе одлуку о успостављању имунитета, посланику који се на ово право није позвао, да ли то значи да је посланику „забрањено” да се појави пред судом што га онемогућава ако жели да пред јавношћу одбрани своју част.

Посланику Морини Веће није изгласало успостављање имунитета. Ипак, остаје неодоумица у погледу тога о чему је Веће гласало: о скидању имунитета (предлог З. Живковића) или успостављању имунитета (предлог председника Одбора). Наизглед формално питање, међутим, оно је суштинско. Јер иста већина гласова која је потребна у оба случаја једно значи у ситуацији ако се гласа о скидању имунитета а друго ако се гласа о успостављању имунитета. У првом случају непостизање потребне већине приликом гласања значи да је посланику остао имунитет а у другом случају значи да је остао без имунитета.

На крају, тешко да је Веће имало довољно елемената да објективно донесе било какву одлуку јер је посланицима, како је један посланик рекао (М. Гојковић), била на располагању само једна реченица из извештаја Одбора „да је окривљена омогућила прибављање противправне имовинске користи”. Само на основу те реченице, тешко да се може утврдити посто-

јање „државног разлога” за успостављање имунитета, односно непостојање тог разлога за успостављање имунитета, посланику који се на имунитет није позвао. А то би био, по речима председника овог Одбора, разлог за успостављање имунитета у таквим случајевима

ž) Утврђивање дневног реда седница Већа и дужина расправе

Регулатива Пословника која се односи на утврђивање и усвајање дневног реда, такође је, показало се, непрецизна и изазвала је на овој седници расправу између посланика и председавајућег. Наметнуло се питање која је улога и која су овлашћења председника Већа приликом утврђивања дневног реда седнице Већа. Два су случаја отворила ово питање.

1. Један повод је приговор посланика опозиције (В. Шешељ) да председник Већа некритички ставља на дневни ред све што му Влада достави. Велики број предлога закона владе који су требали да буду донети по хитном поступку навели су чак овог посланика да тврди да се ради о „једној врсти тихог државног удара”. Одговор председника је био следећи: „Све што по Пословнику дође на дневни ред, председник је дужан да стави на гласање. Ствар је посланика да ли ће то одбити или прихватити. Ја не могу да одлучујем у име Парламента шта ће Влада да достави или неће”. Пословником у чл. 120. утврђено је које формалне елементе треба да садржи законски предлог да би могао бити уврштен у дневни ред Већа. Да председник Већа ипак није само „поштанско сандуче” преко кога се остављају предлози закона, указује чл. 124 Пословника према коме председник има право да процењује да ли је предлог сачињен у складу са Пословником, ако процени да није, да га врати предлагачу и затражи исправку. У случају неслагања између председника и предлагача, спор се износи пред Веће. Ово је начелна одредба која се односи на све законске предлоге па и оне чије се доношење захтева по хитном поступку. За хитан поступак, предлагач је дужан да у писменој форми аргументује разлоге за хитност. То даље значи да председник Већа, на основу чл. 124. ст. 1. Пословника има права да процењује и испуњеност овог услова – наведене разлоге за хитност поступка. Приговор посланика се управо односио на, по његовом мишљењу, некритичко прихватање предлога Владе од стране председника Већа да се закони доносе по хитном поступку. У овој ситуацији, председник је своју улогу протумачио као улогу неког ко мора да прихвати такве предлоге а на скупштини је да одлучи да ли ће такав дневни ред усвојити или неће усвојити.

2. Друга ситуација показује да је председник Већа своју улогу схватио нешто „еластичније” него што је то учинио у претходном случају. Нашавши се пред огромним бројем законских предлога поднетих за ту седницу а процењујући, са правом, да се током те седнице неће моћи размотрити цео дневни ред (ради се о последњој седници последњег дана пред закључење редовног заседања Већа) председник је предложио, пошто је усвојен део предложеног дневног реда, да се ту Веће заустави и: „да све то не уврштавамо у овом тренутку у дневни ред. Ако можемо у току седнице то да уредимо. Овде да станемо, јер је ово најхитније што је требало да буде...” Укратко председник је предложио усвајање дневног реда „на парче”. Приговор опозиционих посланика да се ради о повреди Пословника завршио се гласањем чији резултат је одредила парламентарне већина. Односно, по одлуци већине, председник није учинио повреду Пословника. Ипак, сматрамо да је у овом случају дошло до повреде Пословника јер по чл. 82. ст. 3. и 4. дневни ред седнице се утврђује у целини, а не на парче. Ма колико био у том тренутку рационалан предлог председника Већа, јер је било очигледно да до краја седнице све тачке предложеног дневног реда не могу да буду расправљене, Пословник је повређен. Једино исправно што је председник могао да учини је да свој предлог о скраћивању дневног реда стави на гласање, а не да на гласање стави приговор о повреди Пословника. Прецизност одредбе Пословника о овом питању не оставља могућност различитог тумачења.

Дужина трајања расправе, односно времена које стоји на располагању посланицима и шефовима посланичких група, такође је била предмет спорења на овој седници. Због обима дневног реда седнице председник се са шефовима посланичких група договорио да се приликом претреса о појединим питањима посланици јављају само једнапут, као и да се скрати дужина појединачне дискусије. Овакав договор има основа у чл. 92. ст. 4. према коме овакву одлуку на предлог председника може донети Веће. Међутим, изгледа да баш није постигнут јасан договор, јер су посланици опозиције тврдили да се тај договор могао односити само на једну тачку дневног реда, јер слово Пословника стриктно тако каже: „о појединој тачки дневног реда”. Формално Пословник јесте повређен у овом случају, јер слово Пословника има јачу снагу од усменог договора шефова посланичких група. Али исто тако, ова ситуација указује да је потребно прецизније регулисати овакве ситуације, отворити могућност када је дневни ред седнице обиман да се скраћење времена дискусије и броја јављања посланика односи на све или више тачака. Посебно, потребно је имати у виду, да предлози по хитном поступку поднети током трајања седнице прекидају редован

ток седнице и ремете усвојени начин рада јер имају приоритет те да и такве ситуације, ако нису регулисане, могу да утичу на нерегуларност рада и да отварају непотребне расправе.

е) Хиџан ѿосѿуѿак

Примена хитног поступка обележила је и ову седницу. Највећи број законских предлога решаван је по хитном поступку а било је и предлога друге врсте чије се решавање тражило по хитном поступку. Три случаја ће бити предмет овог дела анализе.

1. Један законски предлог заслужује посебну пажњу јер није предложен од стране Владе већ од једне посланичке групе. Ради се о предлогу Закона о сарадњи са Хашким судом. Према Пословнику, када Влада није предлагач хитног поступка онда је обавезно затражити њено мишљење о поднетом предлогу. Такво мишљење није поднето. Ипак, посланици су се изјашњавали о томе да ли ће овај предлог унети у дневни ред по хитном поступку, мада формлани услови за то нису испуњени. Пропуст који је учињен није био до предлагача закона, већ до самог Већа. Овај предлог није прихваћен, при чему посланици нису расправљали о томе да ли има основа за хитан поступак, што једино може бити предмет расправе када се одлучује о дневном реду, већ су расправљали о самом садржају предлога. Значи, прешло се на расправу о закону уместо на расправу о оправданости хитног поступка.

2. Друга ситуација везана за хитан поступак тиче се предлога Закона о изменама и допунама Закона о Војсци Југославије. Према Пословнику предлог за хитан поступак мора да садржи и писмено образложење разлога хитности. Међутим, председник Већа је на примедбу једног посланика да овај предлог не садржи писмено образложење констатовао да оно може бити дато и усмено, правдајући такав став чињеницом да је овај предлог већ био поднет, па повучен, те да није потребно у основи исти, али знатно измењен предлог да садржи поново и писмено образложење.

3. Трећа ситуација, која такође није нова у раду овог Већа, показује да пракса примене хитног поступка када се не ради о законским предлозима није уједначена. Проблем који се јавља је следећи: шта се подразумева под одлуком скупштине, која такође може бити предмет одлучивања по хитном поступку? Предлагање формирања анкетног одбора по хитном поступку је од стране и Већа и председника прихватано као могуће (мада је питање да ли се одлука о формирању анкетног одбора може сматрати одлуком у смислу правног акта) док предлог посланика

опозиције да се по хитном поступку донесе одлука о уврштавању у дневни ред тачке: одговорност и смена гувернера Народне банке Југославије није прихваћен. Аргументација које је изнета је следећа: таква одлука се не може сматрати одлуком у смислу правног акта те да и не може бити предмет расправе по хитном поступку.

Све наведене ситуације као и учестало доношење закона по хитном поступку односно ситуација у којој примена хитног поступка постаје редовна пракса овог сазива Скупштине, указује да је неопходно што пре ово питање са много више одговорности регулисати.

II Државни празник

Поред химне, заставе и грба, државни празници представљају основне симболе једне државе. Уз два међународна датума, 1. мај и 9. мај, СР Југославија актуелно има још два која се обележавају као државни празници, 29. новембар и 27. април. Оба имају амбивалентан одјек код грађана, будући да код великог броја пре изазивају асоцијацију на претходне режиме него на догађаје легитимног утемељења државе. Њихова евентуална промена, међутим, изискује ништа мање од решавања самог државног питања што је у нашем случају још увек књига са седам печата. Али, док је 27. април, дан установљења СР Југославије доношењем њеног још увек важећег устава, државни празник који већина још увек толерише бар док се сам устав не измени, 29. новембар има рефлекс не само старог режима него и једне превазиђене идеологије. Са таквим основним образложењем је у име предлагача, Савезне владе, посланик З. Шами иступио пред посланицима Већа грађана предлажући једину измену Закона о државним празницима СР Југославије: да се тај датум избрише из списка савезних празника.

Стављање на дневни ред Већа грађана ове тачке дневног реда и дискусија која се повела овим поводом манифестовали су ниску мотивисаност и предлагача и посланика у вези са законским уређењем овог ипак значајног симболичког питања.

Најпре, овај предлог закона дат је по хитном поступку. Разлог за ово засигурно се није могао наћи у пословничким одредбама о хитном поступку (спречавање и отклањање већих поремећаја у привреди, интереси одбране и безбедности земље, друге ванредне и неодложне потребе земље, чл. 137, ст. 1 Пословника) будући да је намера предлагача била да се ове године прекине са обележавањем тог датума. Ничег хитног, ванредног и неодложног није могло бити у таквом једном предлогу.

Потом, уколико се хтело окончати са овом датумом као државним празником, чак и по хитном поступку што, како видимо, није имало оправдања, седница се морала одржати бар два дана раније, јер је потребно осам дана по објављивању да закон ступи на снагу, тако да није било ни тео-

ретских могућности да се он примени на први наредни 29. новембар текуће године. Сем, наравно, уколико се није планирала и хитна примена тог закона што би заиста упућивало на неку ванредну или неодложну прешу.

Најзад, иако је Веће грађана тесном већином изгласало одговарајућу измену овог закона, Веће република није о њему ни расправљало тако да поступак његовог усвајања није био приведен крају. Резултат је био тај да је државни празник остао на снази, али није био ничим обележен што је међу грађанима, предузећима и установама изазвало недоумицу, у најмању руку око питања да ли је реч о радном или нерадном дану.

Имајући у виду овако лош ефекат скупштинског поступка у односу на један државни симбол, најбоље би било да ово питање није ни стављано на дневни ред.

III Закон о сарадњи са Хашким трибуналом

Ова тема се готово судбински провлачи кроз рад овог сазива Савезне скупштине. Као несугласна на њеном Првом редовном заседању (јуна месеца), када због несагласности коалиционих партнера из Србије и Црне Горе та тема није ни дошла на дневни ред мада се дуго ишчекивала, овога пута предложена је за скупштинску расправу на основу иницијативе посланичке групе ДСС. За разлику од првобитног Предлога закона који је обухватао комплетну законску материју о сарадњи, овај Предлог садржавао је опште одредбе сарадње, тј. законски оквир, док би, према замисли предлагача (у чије име је предлог изложио посланик З. Шами), детаљну правну процедуру сарадње са Хашким трибуналом утврдио републички закон.

Слично већини законских предлога током овог скупштинског заседања и овај је дат по хитном поступку. Али, расправа тим поводом на Већу грађана далеко је превазишла ово процедурално питање и добрим делом је улазила у садржину самог предлога. Овога пута, међутим, подела међу посланицима није ишла линијом владајућа већина – опозиција, већ се кретала линијама поделе међу посланичким групама. Међу противницима законског предлога нашли су се представници посланичких клубова опозиције: СПС-ЈУЛ и СРС, али и посланичког клуба дела скупштинске већине: ДОС-а. Посланички клуб СНП, дакле још један део владине већине, најавио је уздржаност због, како је њихов посланик В. Лалошевић рекао, непостојања претходног договора међу коалиционим партнерима. Једино су, дакле, посланици предлагача, а то је посланичка група ДСС, бранили свој предлог.

Противници овог законског предлога износили су различиту аргументацију. Најчешћи разлог против био је садржан у наведеној супротности предлога са Уставом СРЈ. За радикалног посланика В. Шешеља нема разлике у изручењу наших грађана Хашком трибуналу на основу закона или без закона будући да су обе могућности противуставне. Ово, додуше, није био аргумент против конкретног предлога, јер он није предвиђао пос-

тупак изручења остављајући тај део републичкој законској регулативи. Али, суштински гледано, та два закона, на савезном и на републичком нивоу, представљала би органску целину. У том смислу се, међутим, поставља питање надлежности, будући да је по тумачењу једног посланика ДОС-а (В. Батића) реч о искључивој савезној надлежности регулисаној у чл. 77 Устава СРЈ. Осим тога, позивајући се на чл. 17 истог устава, који не допушта изручење југословенског држављанина другој држави, овај посланик је мишљења да би морао бити донет уставни закон о сарадњи са Хашким трибуналом. Истог мишљења био је и посланик СПС О. Ковач тврдећи да нема начина да се такав закон донесе у границама постојећег устава осим ако се одговарајућим уставним законом не промени сам устав.

С друге стране, посланица из групе предлагача Љ. Чолић навела је позитиван став делегације Савета Европе о начину законског регулисања овог питања сагласно предлогу њене странке у Већу грађана.

Након дискусије са овако различитим приступима истом проблему који превазилазе поделу на владајућу и опозициону страну у Већу грађана, било је у најмању руку јасно да овај предлог не може проћи по хитном поступку, што је гласање потврдило (10 посланика за, 24 против и 40 уздржаних). Али, и више од тога, добар део садржинске дискусије од којих се посланици нису могли уздржати показао је дубоке политичке разлике поводом овог питања које, супротно томе, изискује ултимативну политичку сагласност и ефикасност у решавању.

IV Скидање имунитетa савезних посланика

У досадашњем раду, текућег сазива, савезног парламента у више наврата поставило се питање скидања имунитета савезних посланика, на захтев правосудних органа Србије и Црне Горе, у циљу вођења кривичних поступака. Неуједначена пракса правосудних органа, када је реч о садржини упућених захтева, недоследност савезних посланика, приликом поступања по овим захтевима, као и противречна тумачења појединих одредаба Устава Савезне Републике Југославије, које се односе на имунитет савезних посланика, намећу потребу посвећивања одређене пажње овом важном питању.

О имунитету савезних посланика

У Савезној Републици Југославију обим и дејство имунитета савезних посланика уређени су чланом 87 Савезног устава, док је поступак скидања имунитета, у ситуацијама у којима то Устав допушта, регулисан Законом о кривичном поступку и пословницима већа Савезне скупштине.

Уставом је питање имунитета решено на класичан начин, прављењем разлике између имунитета неодговорности и имунитета неповредивости. Имуитет неодговорности се у теорији назива још и материјалним имунитетом, из тог разлога што се односи на одређену материју, поједина кривична дела за која посланик не може ни под којим условима одговорати, изузев дисциплински, пред самим парламентом. Реч је о вербалним делима и конклюдентним радњама (говор, изражено мишљење, дат глас, гестикулација) које посланик предузима, на седницама већа или одбора Свезне скупштине, у циљу испуњавања својих посланичких дужности. У том смислу Устав СРЈ (члан 87, став 2) прописује да „савезни посланик не може бити позван на одговорност, притворен или кажњен за изражено мишљење или гласање у Савезној скупштини“. Сврха овог имунитета није у томе, како би се погрешно могло закључити, да учини савезне посланике привилегованим или неодговорним због њих самих, већ да им омогући, као члановима Свезне скупштине, да слободно и свестрано, без страха од

покретања кривичног или неког другог поступка, одлучују о питањима која су им Уставом стављена у надлежност.

С друге стране, имунитет неповредивости има за циљ да, на посредан начин, омогући посланицима да обављају оне послове због којих су грађани за њих гласали. Овим обликом посланичког имунитета обезбеђује се присуство посланика у парламенту и слобода њиховог кретања тако што се прописује да посланик, за време трајања мандата, може бити гоњен, затворен и кажњен само уз претходно одобрење парламента чији је члан. Изузетак од правила да посланик не може бити лишен слободе, без сагласности парламента, постоји једино онда када је посланик затечен у извршењу неког тешког кривичног дела. Ова решења, општепозната у упоредноправној теорији и пракси, у суштини прихвата и важећи устав Југославије. Тако је предвиђено да „савезни посланик не може бити притворен без одобрења већа Савезне скупштине чији је члан, осим ако је затечен у вршењу кривичног дела за које је прописана казна затвора у трајању дужем од пет година“ (члан 87, став 3 Устава СРЈ), као и да се „против савезног посланика који се позива на имунитет не може (се) без одобрења већа Савезне скупштине чији је члан покренути кривични или други поступак у коме се може изрећи казна затвора“ (члан 87, став 4 Устава СРЈ).

Имуитет неповредивости, јасно произлази из наведених одредаба Устава, по свом обиму је шири од имунитета неодговорности, јер обухвата сва она кривична и прекршајна дела која посланици могу починити, неvezано за њихову посланичку дужност, у својству „обичних“ грађана. Међутим, по дејству, овај тип имунитета је слабији, обзиром да он представља само једну процесну сметњу, да би се поступак против савезних посланика мога покренути, односно да би се мера притвора могла изрећи. Имајући у виду ту природу имунитета неповредивости, он се, у теорији уставног права, назива још и процесним имунитетом. Процесна сметња, о којој је реч, јавља се онда када надлежно веће Савезне скупштине, на захтев одговарајућих правосудних органа, одбије да да одобрење за вођење поступка, односно за изрицање мере притвора. У том случају долази до застоја застарелости кривичног гоњења и оно се може наставити против савезног посланика тек пошто му истекне мандат. Отуд се види да имунитет неодговорности трајно штити посланика, док имунитет неповредивости има временски ограничено дејство. Осим тога, имунитет неодговорности онемогућује постављање питања не само кривичне већ и прекршајне, грађанске и дисциплинске одговорности савезног посланика, за дела која почини у вршењу своје посланичке службе у парламенту, за разлику од имунитета неповредивости који спречава покретање кривичног или другог поступка у коме се може изрећи казна затвора.

Установљавање имунитета неповредивости нема за циљ пружање члановима парламента привилегије кривичне неодговорности, већ обезбеђење заштите од неоснованог лишавања слободе и тенденциозног оптуживања.² Као и када је реч о имунитету неодговорности, и имунитет неповредивости постоји искључиво у интересу неометаног и правилног рада Свезне скупштине, па самим тим и у интересу целог народа кога Скупштина представља. Из тог разлога Устав СРЈ и прописује да „веће Савезне скупштине чији се савезни посланик није позвао на имунитет, може одлучити да се имунитет примени, кад оцени да је то потребно“ (члан 87, став 5).

У наставку овог текста пажња ће бити усмерена на одређена питања процесног имунитета савезних посланика, која су се у досадашњем раду, текућег сазива, Савезне скупштине показала као спорна.

Унутрашње противречности члана 87, став 4 Устава СРЈ

Како је већ речено, Устав СРЈ у члану 87, став 4 прописује да се против савезног посланика који се позива на имунитет не може, без одобрења већа Савезне скупштине чији је члан, покренути кривични или други поступак у коме се може изрећи казна затвора. Логичким тумачењем ове уставне одредбе закључујемо да се, пре покретања поступка, савезном посланику мора пружити прилика да се изјасни о свом имунитету и да се одобрење надлежног већа Савезне скупштине може тражити само уколико се посланик, пред (истражним) судијом или судским већем, позове на имунитет. Овакво схватање редоследа ствари било је истакнуто и на седницама одбора за мандатно-имунитетска питања оба већа, од стране појединих чланова тих одбора који су указивали на чињеницу да се савезним посланицима, чије се скидање имунитета тражи, није ни пружила прилика да се о имунитету изјасне.

Поставља се питање да ли су правосудни органи, који су тражили одобрење за покретање поступка, прекршили Устав обраћајући се надлежном већу Скупштине, пре него што су уопште пружили могућност савезним посланицима да се на имунитет позову. На ово питање није могуће дати дефинитиван одговор, јер цитирана одредба Устава допушта различита тумачења. Проблем потиче отуд што је изјашњавање савезног посланика о имунитету могуће једино пред истражним судијом, судијом појединцем или судским већем, а сам кривични поступак почиње пре тога, моментом подношења оптужног акта. Наиме, према доминантном мишљењу израженом у нашој кривично-процесно правој теорији момент покретања кривичног поступка треба одређивати у складу са прин-

² в. М. Јовичић, *Одговорности носилаца јавних функција*, Београд, 1968, стр. 136

ципом оптужбе и општим одребама Закона о кривичном поступку по којима се кривични поступак покреће по захтеву овлашћеног тужиоца, без обзира који је то оптужни акт у конкретном случају – захтев за спровођење истраге, оптужница, оптужни предлог или приватна тужба.³ Недавно усвојени Законик о кривичном поступку,⁴ покушавајући да остане сагласан с Уставом и да истовремено пружи већу правну сигурност, у овој, до сада, недовољно прецизно нормираној области, у члану 214, став 4 предвиђа да државни тужилац, односно суд може од надлежног државног органа затражити одобрење за кривично гоњење и пре него што се лице које ужива право имунитета на њега позвало.

Оваквом формулацијом Законика о кривичним поступку отклања се неизвесност и неуједначеност у поступању како правосудних органа који захтевају одобрење за кривично гоњење, тако и скупштинских тела (одбора и већа) надлежних да одлучују о поднетим захтевима. Осим тога, својим особеним тумачењем противречне уставне норме, Законик се више приближио традиционалном схватању парламентарног имунитета као привилегије које се посланик не може одрећи с обзиром да се он и установљава у општем интересу, а не у интересу народних посланика⁵.

Позивање на члан 87, став 5 Устава СРЈ

Рад Савезне скупштине и судских органа, у периоду обухваћеном овом анализом, обележиле су и недоумице у погледу примене члана 87, став 5 Устава, који даје могућност већу Савезне скупштине чији се савезни посланик није позвао на имунитет, да одлучи да се имунитет примени, кад оцени да је то потребно. Остављајући по страни питање стварног домашја ове одредбе, у светлу изнетог тумачења члана 87, став 4 Устава и новина предвиђених Закоником о кривичном поступку, није сасвим јасно који је био правни разлог позивања на поменуту одредбу Устава надлежних судија, у случају савезних посланика Братиславе Морине и Миодрага Николића, као ни Одбора за мандатно-имунитетска питања Већа грађана приликом изјашњавања о имунитету савезног посланика Живка Шоколовачког.

У првом случају истражни судија Окружног суда у Београду је, у свом допису (заведеном под бр. 025 713 - 11/01), навео да се осумњичена Братислава Морина није позвала на имунитет, те да је у смислу члана 87, став 5 Устава „неопходно да се Веће грађана Савезне скупштине изјасни, да ли ће се према Морина Братислави применити имунитет или не“. Исту

³ в. З. Јекић, *Кривично процесно право*, Београд, 1998, стр. 265

⁴ *Службени лист СРЈ*, бр. 660/70 од 2001

⁵ в. Ј. Таховић, *Парламентарни имунитети*, у *Анали правног факултета у Београду*, 1953, књ. 1, бр., 2, стр. 159

одредбу Устава, у свом захтеву (заведеном под бр. 033 713 - 3/01) упућеном Већу грађана за изјашњавање о примени имунитета, истакао је и судија Општинског суда у Јагодини, у поступку против Миодрага Николића. Неоснованост позивања надлежних судија на члан 87, став 5 Устава, потиче отуд што ова одредба одражава сврху посланичког имунитета, као средства успостављања имунитета и независности самог парламента,⁶ па би, самим тим, иницијатива за примену ове уставне норме морала би да буде на надлежном већу, односно одбору Савезне скупштине, а не на суду. Управо у томе и јесте смисао члана 26 Пословника Већа грађана, који гласи: „Веће, на предлог Одбора за мандатно-имунитетска питања, може одлучити да се имунитет примени посланику који се на имунитет није позвао, кад оцени да је то потребно“.

Када је реч о случају Живка Шоколовачког, истражни судија се није позвао ни на једну одредбу Устава, али је у свом допису истакао да је потребно да се Веће изјасни да ли одобрава покретање кривичног поступка против поментог свезног посланика. Из наведене формулације јасно произлази да је истражни судија у виду имао члан 87, став 4 Устава. Према томе, Одбор за мандатно-имунитетска питања Већа грађана (седница од 25. октобра 2001) је погрешно поступио изјашњавајући се о примени имунитета у смислу члана 87, став 5 Устава, јер се то од њега није ни тражило. Овај закључак важи утолико пре што се, како из дописа истражног судије, тако и из претреса који је Одбор водио, могао стећи утисак да осумњиченом савезном посланику није ни пружена прилика да се изјасни о свом имунитету.

Када Веће треба да дâ одобрење за покретање кривичног поступка?

Један од најчешћих проблема са којима се Савезна скупштина сусретала, када је реч о скидању процесног имунитета свезних посланика, јесте питање критеријума на основу кога треба донети такву одлуку. С обзиром да се ни Устав СРЈ, ни други извори права у нашој земљи о овом питању не изјашњавају, потребно је у разматрање узети ставове који се срећу у теоријским радовим. Према једном схватању, прави се разлика између тежих и лакших кривичних дела, па се сматра да одобрење за кривично гоњење треба дати само онда када је у питању неко тешко дело. С друге стране истиче се, и то је став за који се уставноправна теорија махом опредељује,⁷ да се имунитет установљава не зато да би се посланик

⁶ в. Р. Марковић, *Уставно право и политичке институције*, Београд, 1995, стр. 373

⁷ в. Ј. Стефановић, *Уставно право ФНРЈ и комунарно*, Загреб, 1956, књ. II, стр. 249; М. Јовичић, *op. cit.*, стр. 136

изузео од одговорности за кажњива дела, већ зато да би се заштитио од тенденциозних тужби које би имале за циљ да га ометају у обављању његове посланичке службе. Према томе, парламент треба да скине имунитет посланика тек када процени да је реч о озбиљној тужби – заснованој на чињеницама и законским прописима – без улажења у расправу о степену тежине конкретног дела.

Полазећи од овог другог схватања можемо да закључимо да је Одбор за мандатно-имунитетска питања Већа грађана погрешно поступио, приликом расправљања о имунитету савезног посланика Миодрага Николћа, зауевши став „да је у случајевима када се ради о кривичним поступцима покренутим по приватним тужбама за кривична дела лакше природе, потребно успоставити имунитет посланицима против којих се ти поступци покрећу или воде, с обзиром да се ради о личностима из јавног живота које подлежу и другим врстама одговорности, пре свега, политичкој, за све што учине или изговоре у вршењу своје јавне функције“ (цитирано на основу Записника са 5. седнице Одбора за мандатно-имунитетска питања, одржане 8. марта 2001). Став Одбора је неприхватљив утолико пре што су посланици, како и сам одбор закључује, јавне личности за које је у правној теорији и пракси готово јединствено прихваћено да уживају грађанска права у мањој мери од осталих грађана и који, самим тим, имају појачан степен одговорности за своје поступке.

У контексту постављеног питања и прихваћеног теоријског мерила, неопходно је размотрити и проблем начина и обима упознавања посланика, који одлучују о скидању имунитета, са чињеничним стањем које је дало повода за сумњичење конкретног савезног посланика. Значај овог проблема долази отуд што савезни посланици само на основу јасне свести о прикупљеним чињеницама могу да испитују да ли је тужба озбиљна или тенденциозна. Из тог разлога се и истиче да сваки захтев упућен дому у коме се тражи одобрење за покретање кривичног поступка против заступника или за његово стављање у притвор, мора бити образложен.⁸

Имајући ове аргументе у виду ваља поздравити напоре Одбора за мандатно-имунитетска питања Већа грађана да од истражних органа прибави опис чињеничног стања у вези са конкретним делима која се стављају на терет појединих савезних посланика. Бројна инсистирања Одбора на употпуњавању судских захтева била су нужна последица лоше праксе суда која се огледала у достављању необразложених захтева који су садржали само назив кривичних дела за која је постојала основана сумња да су их починили савезни посланици. У сличним ситуацијама поступање Одбора за мандатно-имунитетска питања Већа република било је сасвим другачије.

⁸ в. Ј. Стефановић, *op. cit.*, стр. 250

Ни у једном, од укупно три случајева непотпуно достављених захтева, Одбор није нашао за сходно да од надлежних истражних судија затражи додатне податке, већ је, одбијао да да одобрење за кривично гоњење уз образложење да „разлози због којих се тражи одобрење за покретање кривичног поступка нису аргументовани у мери у којој би то било потребно и на начин који био примерен важности самог захтева“.⁹

Одговарајући на захтеве Одбора за мандатно-имунитетска питања Већа грађана, за употпуњавањем описа чињеничног стања, надлежне истражне судије су обелодањивале само поједине елементе чињеничне грађе и то, по правилу, износ прибављене противправне имовинске користи (обзиром да се осумњичени савезни посланици углавном терете за кривична дела злоупотребе службеног положаја и преваре у служби), одбијајући да изнесу опис целокупниг чињеничног стања или да доставе захтев за спровођење истраге. Разлози за то се најчешће траже у одредбама „Закона о кривичном поступку (из којих) произлази да се садржина захтева за спровођење истраге не може саопштавати другим физичким, ни правним лицима, па ни Скупштини СР Југославије, тј. јавности уопште, већ само пријављеном и његовом браниоцу приликом првог испитивања, а од стране истражног судије“¹⁰. На нешто другачији начин резоновао је Вучко Мирчић, истражни судија Округног суда у Београду који је самоиницијативно упутио Већу република Свезне скупштине фотокопију захтева за спровођење истраге против савезног посланика Милована Бојића, уз упозорење да су подаци који се у њему налазе службена тајна, коју су обавезни да чувају сви који се упознају са садржином захтева, и да се осумњичени савезни посланик са њом не може упознати.¹¹ Овај последњи пример показује да не постоје никакве сметње да се савезним посланицима, изузимајући савезног посланика против кога је захтев поднет, достави захтев за спровођење истраге уз напомену да су подаци садржани у њему службена тајна коју су дужни да чувају и са којом нарочито не смеју да упознају осумњиченог савезног посланика. Тако би се савезним посланицима омогућило детаљно упознавање са чињеничним стањем, из чега би се могао извести закључак о основаности захтева за спровођење истраге, и истовремено, подсећањем на кривично дело одавања службене тајне, предупредило ометање поступка. Из тог разлога мислимо да је председник Одбора за мандатно-имунитетска питања Већа републи-

⁹ в. нпр. Записник са 1. седнице Одбора за мандатно-имунитетска питања Већа република, одржане 22. јуна 2001

¹⁰ в. нпр. допис Горана Чавлине, истражног судије Округног суда у Београду, заведен под бр. 025 713 - 8/01

¹¹ в. допис заведен под бр. 045 713 - 18/01

ка погрешно, у случају Милована Бојића, када је пропустио да чланове Већа република упозна са захтевом за спровођењем истраге, уз образложење да су подаци садржани у захтеву службена тајна и да се са њим посланик Бојић не може упознати.¹²

Поред наведеног истражног судије који је уз захтев за скидањем имунитета доставио и захтев за спровођење истраге, било је и других примера (Виши тужилац из Бијелог Поља, у вези са савезним послаником Момчилом Бојовићем и истражни судија Окружног суда у Нишу, у вези са савезним послаником Зораном Аранђеловићем) када су правосудни органи обавештавали савезне посланике *in extenso* о чињеничном стању у вези са спорном кривичном ствари. Таква пракса као и изричита одредба члана 131, став 1 Закона о кривичном поступку по којој „сваком ко има оправдани интерес може се дозволити разматрање и преписивање појединих кривичних списа“ указују на неправилност у поступању истражних судија које су одбиле да савезне посланике упознају са захтевом за спровођење истраге.

Може ли савезни посланик да гласа о скидању сопственог имунитета?

Анализом извештаја Одбора за мандатно-имунитетска питања Већа грађана, усвојеног на седници Одбора од 25. октобра 2001, на којем је размотрен захтев Окружног суда за изјашњавање о посланичком имунитету савезног посланика Живка Шоколовачког, долазимо до закључка да је и сам Живко Шоколовачки, иначе члан Одбора, учествовао у раду те седнице Одбора и гласао о примени сопственог имунитета. Имајући у виду овај случај, поставља се начелно питање – да ли савезни посланик може гласати, у сопственој ствари, у пленуму већа, односно у одбору за мандатно-имунитетска питања ако је његов члан.

Ни Устав СРЈ, ни пословници већа Савезне скупштине не дају одговор на постављено питање. Полазећи од старог правног правила да нико не може у сопственој ствари, тј. где је лично заинтересован бити прави судија (*nemo iudex idoneus in propria causa*), као и аналогије са верификацијом посланичких мандата, по којој посланик за чији мандат је предложено да не буде верификован или да се верификација његовог мандата одложи, нема право да гласа о том предлогу (члан 6 Пословника Већа грађана), сматрамо да се не би могло допустити осумњиченом посланику да гласа о захтеву за покретање кривичног поступка против себе самог и за сопствено притварање.¹³

¹² в. Записник са 4. седнице Одбора за мандатно-имунитетска питања Већа република, одржане 22. новембра 2001.

¹³ в. Ј. Стефановић, *op. cit.*, стр. 251

Додатак

Преглед усвојених и објављених савезних закона на Другом редовном заседању Савезне скупштине*

закон	усвојен	ступио на снагу	објављен у Сл. листу СРЈ
Закон о спречавању прања новца	27. IX 2001	1. VII 2002	53/01
Закон о донацијама и хуманитарној помоћи	27. IX 2001	6. X 2001	53/01
Закон о допунама Закона о платном промету	27. IX 2001	6. X 2001	53/01
Закон о изменама и допунама Закона о савезном буџету	27. IX 2001	29. IX 2001	53/01
Закон о изменама и допунама Закона о санацији, стечају и ликвидацији банака	27. IX 2001	6. X 2001	53/01
Закон о изменама и допунама Закона о Агенцији федерације за осигурање депозита и санацију банака	27. IX 2001	6. X 2001	53/01
Закон о изменама и допунама Закона о измирењу обавеза по основу девизне штедње грађана	27. IX 2001	29. IX 2001	53/01
Закон о задужењу СРЈ код Европске заједнице	27. IX 2001	6. X 2001	53/01
Законик о кривичном поступку	26. XII 2001	28. III 2002	70/01
Закон о изменама и допунама кривичног закона СРЈ	5. XI 2001	17. XI 2001	61/01
Закон о измени Закона о привредним преступима	22. XI 2001	1. XII 2001	64/01
Закон о измени закона о прекршајима којима се повећују савезни закони	22. XI 2001	24. XI 2001	64/01
Закон о изменама у савезном буџету за 2001	20. XII 2001	22. XII 2001	69/01

* Преглед усвојених и објављених савезних закона од почетка заседања овог сазива Савезне скупштине, без закона о потврђивању међународних уговора, дат је у Извештају N° 2.

Закон о задужењу СРЈ код Међ. банке за обнову и развој	20. XII 2001	29. XII 2001	69/01
Закон о изменама и допунама Закона о савезним адм. таксама	26. XII 2001	1. I 2002	71/01
Закон о престанку важења Закона о основама промене власништва друштвеног капитала	26. XII 2001	5. I 2002	70/01
Закон о изменама и допунама Закона о рачуноводству	26. XII 2001	31. XII 2001	71/01
Закон о изменама и допунама Закона о ревизији рачуновод. извештаја	26. XII 2001	5. I 2002	71/01
Закон о изменама закона о путним исправама југ. држављана	26. XII 2001	1. I 2002	71/01
Закон о изменама Закона о порезу на додатну вредност	26. XII 2001	1. I 2002	70/01
Закон о изменама Закона о платном промету	26. XII 2001	1. I 2002	71/01
Закон о изменама Закона о извршном поступку	26. XII 2001	1. I 2002	71/01
Зако о изменама Закона о стандардизацији	26. XII 2001	1. I 2002	70/01
Закон о изменама Закона о савезној тржишној инспекцији	26. XII 2001	1. I 2002	70/01
Закон о изменама Закона о ваздушном саобраћају	26. XII 2001	1. I 2002	70/01
Закон и изменама и допунама Закона о основама пензијског и инвалидског осигурања	26. XII 2001	1. I 2002	70/01
Закон о изменама и допунама Закона о војсци Југославије	26. XII 2001	1. I 2002	3/02
Зако о савезном буџету 2002	26. XII 2001	1. I 2002	3/02

Слободан Самарџић (1953) је доктор политичких наука, редовно запослен у Институту за европске студије, Београд. Директор је политичких студија Центра за либерално-демократске студије. Посебне области његовог истраживања су политички систем, савремени федерализам, модерна политичка мисао, Европска унија. Објавио је књиге *Идеологија и рационалности* (1984), *Демократија саветима* (1987), *Југославија пред искушењем федерализма* (1990), *Принудна заједница и демократија* (1994), *Евројска унија као модел наднационалне заједнице* (1998), *Аргументи за Србију* (2001).

Зорица Радовић (1949) је доктор правних наука, редовно запослена у Институту за европске студије, Београд. Посебна област њеног истраживања је компаративно уставно право. У оквиру те области посебна подручја су: односи извршне и законодавне власти, федерализам, регионализам, мањинска права, право политичких странака. Објавила је књиге: *Нормативне делатности извршне власти* (1989), *Право и право на употребу језика* (1990, коаутор), *Југословенске мањине у суседним земљама и њихова права* (1992, коаутор), *Модел закона о изборима, политичким странкама и финансирању политичких странака* (1999, коаутор), *Принципи уставне декларације* (2000, коаутор), *Guide Through Electoral Controversies in Serbia* (2000, коаутор).

Танасије Маринковић (1976) је асистент-приправник за уставно право на Правном факултету у Београду. Посебне области његовог интересовања су упоредно уставно право, уставна историја и политичка теорија. Објавио је књигу *Изборни системи држава Евројске Уније* (2002).

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

342.53(497.1)

САМАРЦИЋ, Слободан
Парламентарна контрола владе : на примеру
деловања Савезне скупштине : извештај № 4 /
[аутори извештаја Слободан Самарцић, Зорица
Радовић, Танасије Маринковић] . – Београд ;
Смедеревска Паланка :
Центар за либерално-демократске студије, 2002
(Београд : Графокомерц). – 32 стр. ; 21 cm

Подаци о ауторима преузети из колофона. –

Тираж 500.

1. Гл. ств. насл. 2. Радовић, Зорица 3.
Маринковић, Танасије
а) Парламентаризам – Југославија (СР)
ИД=93480972

Центар за либерално-демократске студије Београд - Смедеревска Паланка

Центар за либерално-демократске студије (ЦЛДС) је нестраначка, невладина и непрофитна истраживачко-образовна организација.

Циљеви ЦЛДС-а су:

- S заштита индивидуалних слобода,
- S слободна тржишна привреда и економски напредак,
- S владавина права,
- S одговорна и ограничена држава,
- S либерална демократија.

Остваривање ових циљева подразумева деловање ЦЛДС усмерено ка:

- S реформама политичког система,
- S економској транзицији,
- S изградњи цивилног друштва,
- S заштити људских и мањинских права,
- S кооперацији међу појединцима, локалним заједницама и државама,
- S истраживању и публиковању либералне мисли,
- S едукацији грађана.

Основне активности ЦЛДС-а су:

- S истраживање,
- S утицај на јавно мњење,
- S едукација.

КО ЈЕ КО У ЦЛДС:

- Председник др Зоран Ваџић
- Потпредседник проф. др Борис Беговић
- Директор политичких студија др Слободан Самарџић
- Директор правних студија проф. др Драгор Хибер
- Директор економских студија др Бошко Мијатовић
- Директор за регионалну сарадњу др Милица Бисић
- Секретар Смарагда Краник-Ваџић, адвокат

ПРОГРАМСКИ САВЕТ

председник др Бошко Мијатовић

пријатељи ЦЛДС-а

проф. др **William Baumol**, Универзитет New York; директор
C.V. Starr центра за примењену економију, САД

проф. др **James Dorn**, Универзитет Towson; потпредседник
Cato института, САД

проф. др Младен Иванић, Председник Владе Републике
Српске

проф. др **Leonard Liggio**, Универзитет George Mason, САД

проф. др **John Moore**, председник Grove City College, САД

проф. др **Svetozar Pejovich**, Универзитет A&M, САД; ICER,
Италија

чланови ЦЛДС-а

проф. др Мирјана Васовић, Факултет политиких наука,
Београд

др Иван Вујачић, Економски факултет, Београд

проф. др Илија Вујачић, Факултет политиких наука, Београд

др Слободан Вуковић, Институт друштвених наука, Београд

проф. др Бошко Живковић, Универзитет БК, Београд

проф. др Александра Јовановић, Правни факултет, Београд

проф. др Бранко Милановић, Светска Банка, Универзитет
John Hopkins, САД

проф. др Даница Поповић, Економски факултет, Београд

др Божо Стојановић, Институт за европске студије, Београд

